

Univerzita Karlova
Právnická fakulta
nám. Curieových 901/7
116 40 Praha 1

Oponentský posudek disertační práce Mgr. Kateřiny Holečkové „Mimosmluvní závazkové poměry s přeshraničním prvkem“

Na základě rozhodnutí děkana Právnické fakulty Univerzity Karlovy jsem byl ustanoven oponentem disertační práce disertantky Mgr. Kateřiny Holečkové na téma „Mimosmluvní závazkové poměry s přeshraničním prvkem“. K oponentuře mi byla předložena jmenovaná disertační práce, kterou disertant zpracoval pod vedením školitele prof. JUDr. Moniky Pauknerové, CSc., DSc., o celkovém rozsahu 193 strany.

Aktuálnost tématu

Téma je mimořádně aktuální, neboť v oblasti deliktního práva existují mezi vnitrostátními právními systémy velké rozdíly. Tyto rozdíly jsou ještě výraznější, pokud jde o nedobrovolné závazky, jako je např. negotiorum gestio. Tento druh situací vytváří problém s určením rozhodného práva.

Náročnost tématu

Jedná se o náročné téma, které v sobě spojuje nutnost znalosti teoretických základů mezinárodního a závazkového práva. Vědeckými metodami, které se nabízejí při zpracování tématu, jsou analýza, komparace, a nejnáročnější metodou při zpracování tohoto tématu je syntéza.

Hodnocení práce

Ačkoli mají být tématem práce mimosmluvní závazkové poměry s přeshraničním prvkem, zabývá se práce takřka výhradně rozhodným právem pro řešení sporů z těchto právních poměrů. Okrajově se práce zabývá rovněž uznáním a výkonem zahraničních rozhodnutí. Dá se tedy konstatovat, že obsah práce se poněkud odchyluje od tématu.

Autorka zcela logicky klade akcent na mimosmluvní závazkové poměry vznikající v rámci států EU. Za zmínku by ale určitě stála i právní úprava týkající se těchto poměrů, pokud hraniční určovatel směřuje do USA, neboť tyto poměry jsou v obchodní praxi relativně běžné. Poněkud nadbytečně naopak působí část, která se týká vnitrostátní německé úpravy této problematiky.

V minulosti bylo právo, kterým se řídí nedobrovolné závazky, v zemích EU určováno pravidly volby práva vnitrostátního původu (konkrétně zákony a judikaturou) a v některých věcech také mezinárodními úmluvami, jako jsou Haagské úmluvy o právu

rozhodném pro dopravní nehody a o právu rozhodném pro odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku.

Zveřejněním nařízení ES č. 864/2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (nařízení Řím II) se sjednotila pravidla volby práva použitelná v členských státech EU.

Tím se však situace zjednodušila pouze zdánlivě. Pojem mimosmluvního poměru se totiž v jednotlivých členských státech liší. Pravidla volby práva obsažená v nařízení se navíc týkají pouze hmotněprávních otázek.

Volba cizího práva stranami vnitrostátní smlouvy představuje materiální odkaz, tj. začlenění cizích právních norem jako smluvních doložek. Méně jasné je to v případě mimosmluvních závazků.

Jednotná pravidla pro volbu práva by měla zvýšit předvídatelnost soudních rozhodnutí a zajistit přiměřenou rovnováhu mezi zájmy osoby, u níž se uplatňuje odpovědnost, a osoby, která utrpěla škodu. Zejména se to bude týkat otázek souvisejících s odpovědností za škodu. Z tohoto důvodu jim také autorka věnuje největší pozornost. Vazba na zemi, kde došlo k přímé škodě (*lex loci damni*), zajišťuje spravedlivou rovnováhu mezi zájmy osoby uplatňující odpovědnost a osoby, která utrpěla škodu, a odráží rovněž moderní přístup k občanskoprávní odpovědnosti a rozvoj systémů objektivní odpovědnosti.

Některé členské státy, konkrétně Německo a Itálie, dávají poškozenému možnost volby mezi právem události a právem škody. Nicméně obecným důvodem, proč tuto zásadu zvýhodnění poškozeného nepřijmout jako základní pravidlo, je to, že toto řešení by překročilo legitimní očekávání poškozeného, a vneslo by do práva nejistotu, což je v rozporu s obecným cílem nařízení.

Přijaté řešení je považováno za kompromis mezi dvěma krajními řešeními, tj. použitím práva místa, kde došlo ke skutečnosti, která vedla ke vzniku škody, a poskytnutím možnosti volby poškozenému. Toto řešení rovněž odráží moderní pojetí práva občanskoprávní odpovědnosti, které již není, jak tomu bylo v první polovině minulého století, orientováno na trestání za zaviněné jednání, ale v současné době převažuje funkce kompenzační, jak je patrné z rozšíření systémů objektivní odpovědnosti bez zavinění.

Použití práva země, kde k jednání došlo, je výhodné pro škůdce, ale zbavuje poškozeného ochrany poskytované právem země, kde škoda vznikla, a podporuje tak usazování osob, které vykonávají činnosti způsobující nadnárodní škody v zemích s nízkými standardy chování.

Poškozený navíc nemá důvod spoléhat se na právo místa jednání a neexistuje důvod, proč by měl mít poškozený v mezinárodních poměrech lepší postavení než v poměrech vnitrostátních.

Pravidlo místa vzniku škody slouží k ochraně poškozeného, který má objektivní důvod spoléhat se na právo místa vzniku škody, a je spravedlivé vůči škůdci, který v zásadě může předvídat, že škoda vznikne v této zemi, a může brát v úvahu pouze pravidla jejího práva.

Potíž nastává, pokud právo místa jednání obsahuje pravidla jednání, která si nárokují použitelnost na územním základě, tj. na všechna jednání, k nimž dochází ve státě, který je vytvořil.

Závěrem lze říci, že obecným pravidlem je použití práva země, v níž došlo k újmě (právo místa újmy). Výjimky z tohoto obecného pravidla, která vytváří zvláštní souvislost v případě, že škůdce a poškozený mají obvyklé bydliště ve stejné zemi, a únikové klauzule, která spočívá v tom, že je ze všech okolností případu zřejmé, že delikt má zjevně užší souvislost s jinou zemí.

Podobné pravidlo je stanoveno v čl. 133 odst. 1 švýcarského statutu mezinárodního práva soukromého. Shodné řešení, avšak rozšířené na společnou státní příslušnost, bylo již dříve přijato v čl. 45 odst. 3 portugalského občanského zákoníku. Italský statut mezinárodního práva soukromého rovněž stanoví konvergentní pravidlo, ale vyžaduje obojí, společnou státní příslušnost i společné bydliště (čl. 62 odst. 2).

Společný obvyklý pobyt je nutnou a postačující podmínkou pro uplatnění výjimky. Státní příslušnost totiž není v deliktních věcech důležitým hraničním určovatelem. Pokud mají škůdce a poškozený společnou státní příslušnost, ale různá obvyklá bydliště, je obtížné říci, že spojení se státem státní příslušnosti je významnější než spojení se státem újmy.

Pravidlo *lex loci damni* má za následek, že pokud škoda vznikla ve více zemích, použije se právo všech dotčených zemí na distributivním základě. V Německu je toto pravidlo známé jako mozaikový přístup. Podle tohoto přístupu se právo každé dotčené země použije pouze na škodu způsobenou porušením právem chráněného zájmu, k němuž došlo na jejím území. To se sblíží s chápáním, kterým se řídí Soudní dvůr Evropské unie ve věci příslušnosti (čl. 5 odst. 3 nařízení Brusel I), přinejmenším v případě pomluvy spáchané prostřednictvím médií.

Autorka se rovněž zabývá výhradou veřejného pořádku ve věcech náhrady škody, a to zejména případy, kdy rozhodné právo, které stanoví nekompenzační odpovědnost, přiznává náhradu škody excesivní povahy.

Práce celkem detailně popisuje jednotlivé prameny práva upravující rozhodné právo pro mimosmluvní závazkové poměry s přeshraničním prvkem. V práci však chybí jejich kritické zhodnocení, analýza a identifikace obecných trendů, tak jako to autorka provedla u práva rozhodného pro náhradu škody.

Práce má jasnou koncepci, má logickou strukturu a přesně vymezené metody, které používá. Autorkou použitá literatura je bohatá. Grafická úprava je na dobré úrovni. Jazykové a stylistické zpracování práce jsou na dobré úrovni. Práce disertantky s literaturou je předností práce. Disertantka tedy prokázala, že literaturu umí správně používat a citovat z ní.

V rámci celkového hodnocení disertační práce lze uvést, že se jedná o práci důkladnou, důkladně podpisující téma rozhodného práva, kterým se řídí mimosmluvní závazkové poměry s přeshraničním prvkem, byť je tato oblast práva rozsáhlejší a komplexnější než popisuje autorka.

Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě:

V jakých případech není přiznání sankční náhrady škody v rozporu s českým veřejným pořádkem?

Doporučení práce k obhajobě:

Práci doporučuji práci k obhajobě.

V Praze, dne 29. 9. 2021

doc. JUDr. Aleš Rozehnal, Ph.D.